de Prof. Dr. Emerit
Dimitrie Țelenghidis**

Paisprezece întrebări existențiale. Răspunsul lor teologic*

1. Care este scopul pentru care ne-a creat Dumnezeu în această viață, de unde am venit noi, de ce am venit și încotro vom merge?

Noi, toți, am provenit din iubirea lui Dumnezeu Celui Treimic, pentru ca să devenim, încă din această viață, participanți la bunurile viitoare și veșnice, care se identifică, în mod esențial și practic, cu însăși viața lui Dumnezeu. Prezenta viață pe pământ reprezintă pentru noi un dar de la Dumnezeu pentru o exercitare liberă a voinței noastre de sine stăpânitoare (αὐτεξούσια θέληση[1])[2], astfel încât ea să fie în conformitate cu voia (θέλημα[3]) lui Dumnezeu, care voie este în mod absolut conformă cu normele existenței noastre. Și acest lucru deoarece Dumnezeu este Făcătorul nostru. El ne-a creat după chipul Său (*κατ' εἰκόνα Του*[4]), ca să putem răspunde scopului existenței noastre.

Acest scop este cunoscuta stare *după asemănare* (*καθ' ὁμοίωσιν*[5]), adică să devenim în mod harismatic participanți la viața nezidită a lui Dumnezeu.

---

* Textul, cu titlul în limba greacă Δεκατέσσερα ὑπαρξιακὰ ἐρωτήματα. Ἡ θεολογικὴ ἀπάντησή τους, a fost publicat, sub forma unei broșuri, de către *Asociația Misionară Ortodoxă a Sfinților Chiril și Metodiu, Luminătorii Tesaloniceni ai Slavilor* (Ὀρθόδοξος Ἱεραποστολικὸς Συνδεσμὸς Ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου τῶν Θεσσαλονικέων Φωτιστῶν τῶν Σλάβων), fiind împărțită gratuit pentru sprijinul social al grupului de voluntari și medici, în vederea ajutorării gratuite a semenilor. Autorul mi-a încredințat personal broșura spre a fi tradusă în limba română, la 5 iunie 2018, când ne-am întâlnit la Tesalonic (n. trad.).

** Profesorul Dimitrie Țelenghidis, pe care am avut mare bucurie să-l cunosc, prin iconomia Mântuitorului Hristos, a predat Dogmatica la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității Aristotel din Tesalonic, în prezent fiind la pensie. Născut în 1949, căsătorit și tată a patru copii, profesorul Țelenghidis este considerat unul dintre cei mai mari dogmatiști ai Greciei din perioada contemporană, având o bogată și variată operă, cu multe articole, studii și cărți, unele dintre ele traduse și în limba română, de-a lungul timpului. De menționat că încă din anii tinereții a avut binecuvântarea să-l cunoască pe Sfântul Paisie Athonitul, vestit pentru harismele cu care l-a înzestrat Dumnezeu, să se afle timp de mulți ani în preajma lui și să primească sfaturile lui duhovnicești, care l-au întărit ca în demersurile sale să urmeze modul de viețuire și gândire al Sfinților Părinți ai Bisericii Ortodoxe. Însă și tatăl profesorului Țelenghidis, părintele Ioan, este cinstit pentru viața lui sfânt-duhovnicească (n. trad.).

1 Termenii indicați între paranteze sunt fie în greaca veche, fie în neogreacă, după caz. Pentru ușurința cititorului român, voi da pentru fiecare termen transliterarea lui cu litere latine, indicând și silabele accentuate, proprii lecturării în limba greacă. Așadar, expresia citată se citește aftexúsia thélisi (n. trad.).

2 Adică a voinței ca manifestare a liberului arbitru (n. trad.).

3 A se citi thélima (n. trad.).

4 A se citi *kat' ikóna Tu* (n. trad.).

5 A se citi *kath' omíosin* (n. trad.).

Iar modul în care realizăm acest scop este ținerea poruncilor Lui, care sunt conforme cu normele existenței noastre. Însă, dacă simțim că poruncile lui Dumnezeu sunt incompatibile cu voia noastră și dorințele noastre, se cuvine să cunoaștem că acest lucru nu se datorează firii noastre, ci abuzului libertății și păcatelor noastre.

În consecință, am venit în lumea prezentă pentru a fi încercată iubirea noastră către Dumnezeu și aproapele nostru, prin răspunsul nostru liber la poruncile lui Dumnezeu, astfel încât să devenim participanți la viața lui Dumnezeu Celui Treimic, în măsura receptivității noastre față de această dăruire de Sine al lui Dumnezeu. Această receptivitate este percepută ca fiind spațialitatea noastră existențială lărgită, care depinde de ținerea din iubire pe pământ[6] a poruncilor lui Dumnezeu.

2. Poate omul să se mântuiască fără Dumnezeu și Biserica Sa doar cu bunătatea și faptele sale bune, așa cum cred mulți semeni ai noștri? Care este importanța Bisericii în viața omului?

În mod categoric nu! Dacă omul ar fi putut să se mântuiască doar cu bunătatea și faptele sale bune, atunci Fiul lui Dumnezeu nu ar fi devenit Om și nu ar fi existat vreun motiv ca să înființeze Biserica Sa, prin Sfântul Duh, în ziua Cincizecimii. De altfel, dacă omul ar fi putut să se mântuiască fără Dumnezeu, numai prin propriile sale activități, atunci omul ar fi fost un mântuitor al sinelui său. Însă, *Sfânta Scriptură* ne înștiințează, în Duhul Sfânt, că în afara lui Iisus Hristos nu există alt nume „în care trebuie să ne mântuim noi”[7]. Cu alte cuvinte, singurul Mântuitor al tuturor oamenilor din toate epocile este Domnul nostru Iisus Hristos.

Hristos, ca singurul Dumnezeu-Om, îi mântuiește pe oameni într-un mod clar și concret. Acest mod este încorporarea oamenilor în Trupul Său tainic, adică în Biserica Sa. Această încorporare se face prin Sfânta Taină a Botezului.

Sfânta Taină a Botezului îl face pe om membru al Trupului tainic al lui Hristos, altfel spus, al Bisericii Sale. Ca membru al Bisericii, credinciosul nu se mântuiește în mod mecanico-magic. În Trupul Bisericii, credinciosul se mântuiește atunci când el rămâne viu în acesta. Și el rămâne viu, și crește harismatic, când ține normele acestui Trup, adică ale Bisericii. Aceste norme ni le-a făcut cunoscute Hristos, în timpul arătării Sale istorice pe pământ.

Când credinciosul ține, în mod iubitor, poruncile lui Hristos, acestea fiind normele duhovnicești ale Bisericii, atunci el rămâne ca mlădița vie a

6 Cu alte cuvinte, respectarea din iubire a poruncilor lui Dumnezeu încă din această viață, înainte ca fiecare dintre noi să treacă în viața de dincolo de mormânt (n. trad.).
7 *Faptele Apostolilor* IV, 12 (n. trad.).

lui Hristos – vița de vie și crește, și aduce rod. Acest rod se exprimă în viața de zi cu zi a credinciosului ca viață sfânt-duhovnicească.

Această viață este transfuzată sau transmisă în ființa psiho-somatică a credinciosului, mădular al Bisericii, de către Capul dumnezeiesco-uman al Bisericii, Care este Hristos.

În concluzie, Biserica este acel *Trup* care mântuiește al umanității, în mod diacronic, care Trup Îl are drept Cap pe Iisus Hristos Dumnezeu-Omul. Hristos este Cel Care îl face viu, hrănește și conduce, prin Sfântul Său Duh, acest Trup tainic al Său, cu alte cuvinte, Biserica Sa. Din acest motiv și este El, înțelegându-se de la sine, singurul Mântuitor al oamenilor.

3. De ce blasfemia față de Persoanele Dumnezeiești[8] este un mare păcat?

Dacă blasfemia la adresa oricărei persoane umane reprezintă, la modul universal recunoscut, o necuviință în exprimare, care indică o stare împătimită și lipsă de educație civică a celui ce blasfemiază, atunci blasfemia față de Persoanele Dumnezeiești exprimă gradul cel mai înalt al impietății prin exprimare. Fiind o foarte mare impietate, atunci ea este, de la sine înțeles, și un mare păcat. Și chiar dacă fiecare om este liber să creadă ceea ce el dorește sau să nu creadă nimic, totuși, el nu are niciun drept să insulte sau să blasfemieze Persoanele Dumnezeiești, Care reprezintă conținutul credinței altor oameni, indiferent dacă ei sunt mulți sau puțini, sau fie doar unul singur.

Pentru credincioși, moartea, ca o întrerupere a legăturii lui Dumnezeu de viață făcătoare cu omul, a fost învinsă și depășită în Hristos.

4. De ce să existe moartea? Cum putem să o învingem și de ce sunt necesare Sfintele Taine ale Bisericii, precum Botezul, Mirungerea, Pocăința, Spovedania și Dumnezeiasca Împărtășanie, pentru mântuirea oamenilor?

Moartea nu era inclusă printre aspectele specifice creației omului de către Dumnezeu. Acest lucru înseamnă că moartea nu reprezintă un element constitutiv al firii omului. Nu aparține stării *după fire* (*κατὰ φύσιν*[9]) a omului. Moartea, care este înțeleasă ca neparticipare la viață, este rezultatul neascultării omului față de porunca clară a lui Dumnezeu, care poruncă adusese de mai înainte înștiințare cuplului primordial că va fi condus la moarte, dacă va încălca porunca dumnezeiască. Hristos a anulat moartea eshatologică. Acest lucru înseamnă că, în cadrul Bisericii, credinciosul, ținând poruncile și participând la Sfintele Taine prin care

8 Adică înjurăturile care cuprind numele Persoanelor Sfintei Treimi (n. trad.).
9 A se citi katáfísin (n. trad.).

Dumnezeu lucrează (τὰ θεουργὰ μυστήρια[10]), suferă doar moartea biologică, care îi amintește de pedeapsa neascultării protopărinților noștri și, în mod paralel, pune un sfârșit firesc păcatului celor ce păcătuiesc. Dar pentru credincioși, moartea, ca o întrerupere a legăturii lui Dumnezeu de viață făcătoare cu omul, a fost învinsă și depășită în Hristos.

Acest fapt înseamnă că, în mod practic, credincioșii, în viața prezentă, au învins cauza morții, care este păcatul. Așa, ei participă la viața cu adevărat, adică la viața veșnică, în timpul prezenței lor istorice pe pământ și își continuă această viață după moartea lor biologică, care funcționează ca trecere în veșnica viață viitoare, care viață își are plinătatea ei după învierea cea de obște a trupurilor, la a Doua Venire a Domnului și Judecata finală.

Sfintele Taine ale Bisericii funcționează ca ferestre, prin care trece și se transmite credincioșilor viața viitoare, veșnică, la măsura receptivității lor, întotdeauna, care receptivitate se datorează răspunsului lor înfăptuitor la voia lui Dumnezeu.

În mod concret, prin Sfânta Taină a Botezului, omul moare cât privește păcatul și consecințele lui, se renaște harismatic și este încorporat în Trupul tainic al lui Hristos, adică în Biserică, eliberat ontologic de diavol și de păcat. Cu alte cuvinte, el poate, din acel moment înainte, să trăiască fără să păcătuiască. Prin Sfânta Taină a Mirungerii, credinciosul se îmbogățește cu harul Sfântului Duh. În felul acesta, el dobândește viață sfânt-duhovnicească, adică viața Dumnezeului Celui Treimic.

Însă, deoarece aceste Sfinte Taine nu funcționează într-un mod mecanico-magic, credinciosul își păstrează libertatea liberului său arbitru și, dacă dorește, poate să încalce poruncile dumnezeiești și să păcătuiască. Dar atunci când păcătuiește, el întrerupe, precum altădată Adam, legătura lui făcătoare de viață cu Dumnezeu și se necrozează duhovnicește. Dumnezeu Cel iubitor dă, totuși, posibilitatea credincioșilor de a se reînvigora, atunci când se pocăiesc în mod real și își mărturisesc cu sinceritate păcatele la slujitorii rânduiți ai Bisericii. Așa, prin aceste două Sfinte Taine[11], credincioșii sunt restabiliți la precedenta lor stare sănătoasă și pot să urce duhovnicește, în funcție de gradul dorinței și al străduinței lor, pentru a răspunde noii lor ontologii, ca mădulare vii ale Trupului tainic al lui Hristos.

Cu toate acestea, menținerea credincioșilor ca mădulare vii ale Trupului tainic al lui Hristos, creșterea și rodirea lor duhovnicească în Hristos, dar și unitatea lor cu Dumnezeul Cel Treimic și între ei, ar fi irealizabilă fără răspunsul lor frecvent la Dumnezeiasca Împărtășanie. Participarea sau neparticiparea credincioșilor la Dumnezeiasca Euharistie este premisă de viață (duhovnicească) sau de moarte (duhovnicească).

Acest adevăr este biblic. Însuși Hristos ne asigură că El este pâinea vieții cu adevărat și

Credinciosul își păstrează libertatea liberului său arbitru și, dacă dorește, poate să încalce poruncile dumnezeiești și să păcătuiască. Dar atunci când păcătuiește, el întrerupe, precum altădată Adam, legătura lui făcătoare de viață cu Dumnezeu și se necrozează duhovnicește.

10 A se citi ta theurgá mistíria (n. trad.).

11 Adică Pocăința și Spovedania. Autorul separă Sfânta Taină a Pocăinței sau Spovedaniei în două, pentru a indica cele două trepte ale ei, cu lucrările lor specifice, adică pocăința, care înseamnă schimbarea interioară existențială a credinciosului, premerge mărturisirii păcatelor la părintele duhovnic pe care fiecare credincios este dator să-l aibă, pentru a merge pe calea mântuirii sale (n. trad.).

chiar că, dacă nu Îl mâncăm, la Dumnezeiasca Euharistie, nu vom avea viața sfânt-duhovnicească, altfel spus, viața veșnică, aici și acum. Și dacă nu o vom avea aici, prin forma pregustării și a logodirii, nu o vom avea acolo, în realitatea viitoare, cu forma plinătății, care, însă, fără sfârșit se va lărgi, se va adânci și va crește. În felul acesta este percepută trăirea mântuirii omului în cadrul Bisericii, ca realitate personală empirică, care îl privește în mod existențial, ca existență psiho-somatică[12].

Dumnezeu hotărăște moartea fiecărui om pe baza atotcunoașterii și iubirii Sale. Din punct de vedere practic, acest fapt înseamnă că fiecare om moare în cel mai bun moment al timpului pentru el.

5. De ce să îngăduie Dumnezeu ca să moară tineri și copii mici? Va exista învierea morților?

Dumnezeu este singurul Domn al vieții și al morții. Cu alte cuvinte, Dumnezeu dă viața [omului pe pământ][13], dar îi pune și limitele ei. El singur cunoaște toate datele, dar și toate premisele ființelor raționale, înainte ca acestea să vină la existență. În același timp, Dumnezeu îi iubește pe toți oamenii într-un mod de neconceput. De aceea, Sfântul Ioan Gură de Aur Îl consideră pe Hristos ca fiind cel mai maniac dintre îndrăgostiții mântuirii oamenilor. După *Sfânta Scriptură,* de altfel, Dumnezeu dorește ca toți oamenii să se mântuiască și să-L cunoască drept Adevărul ipostatic (Mântuitorul Hristos *voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină*[14]).

Cu premisele de mai sus, se înțelege ușor că nu este posibil ca Dumnezeu, Cel Ce prin excelență și în sensul propriu al cuvintelor este bun și blând, să dorească moartea prematură a vreunui om. Și acest lucru fiindcă însușirea principală a lui Dumnezeu este iubirea. În felul acesta, Dumnezeu hotărăște moartea fiecărui om pe baza atotcunoașterii și iubirii Sale. Din punct de vedere practic, acest fapt înseamnă că fiecare om moare în cel mai bun moment al timpului pentru el. În consecință, o eventuală prelungire a vieții noastre, dincolo de limita pe care a pus-o iubirea lui Dumnezeu pentru fiecare dintre noi, ar aduce un rezultat negativ calității vieții noastre veșnice. De aceea, va trebui să acceptăm hotărârea lui Dumnezeu privind limitarea vieții tuturor oamenilor, cu o dispoziție recunoscătoare și mulțumitoare.

Învierea morților reprezintă un adevăr fundamental al Bisericii, care a fost formulat dogmatic și cuprins în *Simbolul* nostru *de Credință,* la Sinodul

12 Altfel spus, formată din suflet și trup (n. trad.).
13 Folosirea parantezelor drepte indică adaosul traducătorului pentru o mai bună înțelegere a textului (n. trad.).
14 I *Timotei* II, 4 (n. trad.).

al II-lea Ecumenic[15]. De altfel, Învierea lui Hristos reprezintă garanția cea mai sigură pentru realizarea și a propriei noastre învieri. Învierea trupurilor moarte și unirea lor cu sufletele corespunzătoare este premisa pentru Judecata viitoare, după ce noi am trăit și am făcut binele sau răul, ca unitate psiho-somatică[16]. Așadar, este de la sine înțeles să avem și calitatea viitoare a vieții noastre ca ființă unitară psiho-somatică.

6. Care om este cu adevărat liber și fericit? Ce înseamnă libertatea reală și cum se dobândește?

Omul este liber cu adevărat când se va elibera de frica morții, de influența vicleanului și de patimile lui. Numai atunci poate el să trăiască și să înfăptuiască scopul pentru care Dumnezeu l-a creat, deoarece numai atunci poate el să-și valorifice toate posibilitățile pe care le-a luat prin crearea lui *după chipul și după asemănarea* lui Dumnezeu. De aceea și doar atunci poate el să fie cu adevărat și în întregime fericit.

...doar în interiorul Bisericii este depășită moartea, ca despărțire a omului de izvorul vieții, adică de Dumnezeu, și este distrusă frica morții, care frică determină decisiv toate acțiunile omului în care ea stăpânește.

Însă, libertatea reală a omului se acordă tainic, ca dar, numai în cadrul Bisericii, unde este trăită empiric și existențial în*tru orice simțire*[17]. Și acest lucru fiindcă doar în interiorul Bisericii este depășită moartea, ca despărțire a omului de izvorul vieții, adică de Dumnezeu, și este distrusă frica morții, care frică determină decisiv toate acțiunile omului în care ea stăpânește. Hristos, prin moartea Sa pe cruce, a desființat puterea stăpânitoare a diavolului asupra omului care se integrează în Trupul Său tainic, adică în Biserica Sa, în timp ce prin Învierea Lui a învins moartea, dând viața înviată mădularelor Lui tainice, altfel spus, credincioșilor, atât în viața prezentă, cât și în veșnica viață viitoare.

Când credinciosul încalcă poruncile lui Dumnezeu, atunci el trece în zona existențială a morții și în spațiul de influență a celui viclean. Atunci apar patimile și se înrădăcinează. Toate acestea, însă, sunt desființate definitiv prin pocăința și spovedania sinceră a credinciosului, iar prin Dumnezeiasca Împărtășanie el se hrănește duhovnicește și se unește harismatic cu Însuși Dumnezeu. De altfel, atunci, supunându-și voința sa voii lui Hristos, el își dobândește și libertatea sa harismatică. Libertatea harismatică este însăși libertatea umană a credinciosului concret, care libertate se îmbogățește cu harul nezidit îndumnezeitor al

15 Ținut la Constantinopol, în 381 (n. trad.).
16 Adică suflet și trup (n. trad.).
17 Sau *pricepere*, după *Filipeni* I, 9 (n. trad.).

lui Hristos, astfel că și el dobândește, în mod harismatic, perspective de libertate nezidită.

7. De când încep viața, virtuțile și patimile în om? De unde provin și cum sunt vindecate în mod eficient?

Viața omului începe din clipa concepției lui în pântecele mamei sale. Exact atunci sunt depuse și virtuțile cu care este îmbogățită starea de *după chip.* Altfel spus, virtuțile reprezintă însușirea firească a fiecărui om. Însă, patimile nu au o existență ontologică firească. Ele nu reprezintă trăsături firești, ci sunt pervertirea virtuților, care pervertire se datorează premeditării și liberului arbitru al fiecărui om, care face abuz (adică uz greșit și negativ) de libertatea lui.

În consecință, patimile condamnabile (τὰ διαβλητὰ πάθη[18]) nu-și au începutul în firea omului, ci în premeditarea lui. Adică, ele sunt elemente adăugate și, firește, parazitare, care erodează, ca bolnăvicioase, firea psiho-somatică a omului. Cu alte cuvinte, omul cu adevărat sănătos este virtuos, în timp ce omul împătimit este ființialmente, în ciuda firii lui, bolnav și lipsit de putere pentru realizarea scopului existenței sale.

Vindecarea efectivă a omului împătimit se face doar în *spitalul* duhovnicesc al lui Dumnezeu, care este Biserica. În acest *spital,* vindecarea este sigură și garantată de către Dumnezeu, când credinciosul urmează cu consecvență îngrijirea terapeutică a *medicilor* duhovnicești[19] și ia *medicamentele* duhovnicești necesare. *Medicii* duhovnicești sunt preoții Celui Preaînalt, iar *medicamentele* duhovnicești sunt poruncile dumnezeiești ale Bisericii și Sfintele ei Taine prin care Dumnezeu lucrează. Îngrijirea terapeutică se acordă de către *medici* duhovnici specializați, care au harisma deosebirii duhurilor. Acești *medici* sunt caracterizați și ca îndrumători duhovnicești. În *spitalul* duhovnicesc, cu instrucțiunile duhovnicești de mai sus, nu există patimi incurabile, deoarece *medicamentele* pe care el le deține sunt purtătoare ale harului nezidit și îndumnezeitor. Adică, ele sunt purtătoare ale Dumnezeirii Însăși a Dumnezeului nostru Celui Treimic.

8. Există soartă, așa cum cred musulmanii și mulți semeni ai noștri?

După credința creștină, nimic în lume, fie în firea irațională, fie la oameni, nu se face la întâmplare. Toate sunt chivernisite de către Ziditorul întregului univers, prin pronia Lui binefăcătoare. Acest fapt ni-l confirmă Însuși Hristos, zicând că Dumnezeu proniază și se îngrijește de lucruri-

18 A se citi ta diavlită păti (n. trad.).
19 Sau înduhovniciți (n. trad.).

le chiar neînsemnate, așa cum sunt păsările, iarba, florile, firele de păr din capul nostru etc. (*Matei* VI, 26-30; X, 29-31; *Luca* XII, 6-7).

Desigur, Dumnezeu intervine, de cele mai multe ori, spontan și neașteptat în lumea întreagă, dar și în viața noastră personală și socială. Intervenția lui Dumnezeu este în mod necontenit pentru binele lumii și al omului, chiar dacă acest bine nu este întotdeauna clar și perceptibil de către toți oamenii. Și acest lucru deoarece Dumnezeu Însuși este bun și deține toate datele noastre, adică ale tuturor oamenilor, astfel că intervenția Lui, prin atotînțelepciunea și iubirea care Îi sunt proprii, reprezintă totdeauna dreptatea, justețea și frumosul, în timp ce omul, la nivel personal sau colectiv, prin cunoașterea lui limitată și, de cele mai multe ori, din cauza iubirii împătimitoare de sine, nu poate să perceapă și să interpreteze lucrările iubirii lui Dumnezeu.

Totuși, când omul are curățenie interioară, poate să vadă și să interpreteze în mod autentic intervențiile iubirii lui Dumnezeu. Acest fapt este un privilegiu al Sfinților din toate epocile.

...când omul are curățenie interioară, poate să vadă și să interpreteze în mod autentic intervențiile iubirii lui Dumnezeu. Acest fapt este un privilegiu al Sfinților din toate epocile.

9. De ce există mântuire doar în Biserica Ortodoxă și nu în celelalte religii, în sistemele filosofice și în diferitele erezii?

Mântuirea omului este oferită numai de către Dumnezeul Cel adevărat, prin modul în care El a ales să-l ofere. Însuși Fiul lui Dumnezeu ne-a descoperit că Dumnezeu a iubit atât de mult lumea, încât L-a jertfit pe Fiul Său pentru mântuirea oamenilor care vor crede în El. Concret, Fiul lui Dumnezeu a devenit Om și a fondat Biserica, ca Trup tainic al Său, astfel încât fiecare om să poată să se mântuiască, după ce, însă, a fost integrat în Biserică, prin Sfânta Taină a Botezului. Așa a dorit Dumnezeu să se mântuiască omul, adică nu într-un mod samavolnic și mecanico-magic. Cu alte cuvinte, El a dorit ca să rămână omul în Trupul tainic al lui Hristos, liber, cu ținerea din iubire a poruncilor dumnezeiești și prin participarea la Sfintele Taine prin care Dumnezeu lucrează. Și acest lucru fiindcă prin Sfintele Taine ale Bisericii este transmisă membrilor ei viața dumnezeiască a Capului Trupului dumnezeiesco-uman al Bisericii. Această participare la viața cu adevărat, altfel spus, la viața veșnică, aduce mântuirea omului, nu doar în realitatea viitoare, ci și în prezenta realitate istorică, ca pregustare.

Însă, oricine nu acceptă credința și viața Bisericii Ortodoxe, nu poate să devină primitor al mântuirii, deoarece Dumnezeu nu acordă mântuirea, ca viață a Lui, în afară de Trupul tainic al lui Hristos.

10. Există Dumnezeu și o altă viață decât aceasta pe care o trăim sau sfârșim precum animalele în nimic și în neexistență, așa cum cred ateii și nihiliștii?

Dumnezeu are măreția inconceptibilă pentru mintea omului a unei noblețe de a nu impune niciunei creaturi a Sa acceptarea nelimitatei Sale iubiri dezinteresate, primirea grijii Sale proniatoare și admiterea stăpânirii Sale atotputernice în toată zidirea. Și acest fapt îl realizează prin aparenta absență a prezenței Sale de pretutindeni. Acest [al doilea fapt] arată, pe lângă altele, și măsura inconceptibilă a smere-

niei Sale adevărate. Totuși, câtă vreme omul se curăță de reziduurile noetice ale păcatului, care au ca pântece iubirea lui de sine, începe să vadă lucrările lui Dumnezeu în zidire și istorie, adică începe să vadă *rațiunile lucrurilor.* În cadrul Bisericii, omul își crește cunoașterea lui despre Dumnezeu, în măsura în care ține din iubire poruncile dumnezeiești și participă, conștient și cu premisele corespunzătoare, la Sfintele Taine prin care Dumnezeu lucrează. Atunci, cu simțurile lui transformate duhovnicește, el Îl vede în*tr-un mod nevăzut* și Îl percepe *într-un mod incomprehensibil*[20] pe Dumnezeul Cel Ce Se revelează ca Lumină Dumnezeiască nezidită.

Existența noastră, după moarte, în realitatea viitoare, percepută ca viață veșnică sau condamnare veșnică, Dumnezeu Însuși o confirmă în *Sfânta Scriptură.* Credința noastră în existența vieții viitoare este formulată, în modul cel mai clar, în *Simbolul de Credință,* în felul următor: *Aștept învierea morților și viața veacului ce va să fie.*

Așadar, teoriile, oricare dintre ele, despre inexistența lui Dumnezeu și viața cea după moarte îl servesc pe autorul oricărei rătăciri, adică pe diavolul, și pe victimele lui de toate felurile.

11. De ce legăturile intime dinainte de nuntă, căsătoria civilă și orice alt fel de conviețuire sunt păcate de moarte?

Fiecare păcat, ca încălcare a poruncilor lui Dumnezeu, ne desparte, din punct de vedere al vieţuirii, de Dumnezeu. Și acest lucru deoarece păcatul împiedică transmiterea vieții dumnezeiești în propria noastră viață biologică și sufletească. Între păcate există o clasare, cât privește gradul îndepărtării noastre de legătura noastră vital-iubitoare cu Dumnezeu. În mod special, legăturile intime dinainte de nuntă, căsătoria civilă[21] și conviețuirea trupească[22] reprezintă păcate de moarte, fiindcă ele se identifică, de fapt, cu desfrâul.

20 Adică într-un mod de neînțeles, altfel spus, mai presus de puterea omului de a înțelege (n. trad.).

21 În Grecia, conform conștiinței creștine ortodoxe cultivate secole de-a rândul, oficierea Sfintei Taine a Cununiei la biserică are nu doar valoare sacramentală, ci și valoarea unui act civil în fața autorităților de stat. Cu toate acestea, la presiunea venită din partea unor organizații și minorități, a fost recunoscută în Grecia și căsătoria civilă, în 1982, ceea ce promovează, printre altele, o stare de laxism față de conștiința creștină ortodoxă și, implicit, îndepărtarea unor persoane de Biserica Ortodoxă, creșterea indiferentismului religios și chiar a ateismului, precum și reînvigorarea unor practici păgâne din vremurile Greciei antice. După datele elaborate de către Autoritatea Grecească de Statistică (ΕΛΣΤΑΤ), care au fost date publicității la 1 august 2013, pentru prima dată în Grecia, la respectiva dată, numărul căsătoriilor civile l-a depășit pe cel al căsătoriilor religioase, respectiv 51,8% față de 48,2% (https://www.sansimera.gr/articles/214, accesat la 03.10.2018, n. trad.).

22 Prin conviețuirea trupească se înțelege nu doar desfrâul prin încălcarea fidelității într-un cuplu, alcătuit dintr-un bărbat și o femeie, ci și orice formă de libertinaj. Nu trebuie să mire pe nimeni faptul că în vremurile actuale este promovată în Biserică, în conformitate cu învățătura sa apostolică și patristică, bazată pe cele două organe ale Revelației dumnezeiești, Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, curățenia trupească înainte de primirea Sfintei Taine a Cununiei atât din partea bărbatului, cât și din partea femeii, pentru a rămâne la termenii constitutivi ai familiei tradiționale. Aceasta este starea pe care o recomandă Biserica Ortodoxă de două milenii, iar nuanțele abaterii de la această stare țin de legătura fiecăruia cu Părintele său Duhovnic (n. trad.).

Prin puterea Sfintei Taine [a Cununiei], legăturile trupești sunt îmbogățite cu iubirea dezinteresată și jertfitoare, evitându-se, în felul acesta, orice formă de legătură egoistă trupească și sufletească.

Desfrâul nu este o chestiune particulară a credinciosului, ci are un special caracter social. Acest caracter social al desfrâului nu se limitează doar la persoana care desfrânează cu o altă persoană, ci, în cadrul Bisericii, se referă la Hristos Însuși, deoarece Hristos este Capul Bisericii. Credinciosul, ca membru al Trupului tainic al lui Hristos, are datoria să aibă fidelitate față de căsătoria duhovnicească, pe care a făcut-o cu Hristos, prin Sfânta Taină a Botezului. Și această fidelitate este asigurată cu ținerea poruncilor lui Hristos, El fiind Capul dumnezeiesc și Mirele Bisericii.

De altfel și legăturile trupești din cadrul căsătoriei nu sunt legalizate pur și simplu prin acoperirea Sfintei Taine a Bisericii. În cadrul Bisericii, prin săvârșirea Sfintei Taine a Căsătoriei, legăturile trupești nu devin autonome și nu se sfârșesc în biologicul lor, ci trimit, împreună cu legăturile sufletești, la legătura duhovnicească dintre Hristos și Biserică. Prin puterea Sfintei Taine [a Cununiei], ele[23] sunt îmbogățite cu iubirea dezinteresată și jertfitoare, evitându-se, în felul acesta, orice formă de legătură egoistă trupească și sufletească.

12. De ce condamnă Biserica avorturile?

Biserica, prin hotărârea unui Sinod Ecumenic (Quinisext[24]), condamnă avorturile, fiindcă avortul reprezintă o ucidere. Și este, într-adevăr, o ucidere a unui om care se află într-o stare embrionară în pântecele mamei sale. Conform învățăturii dogmatice a Bisericii, omul există din momentul concepției sale, adică din prima clipă a concepției sale. Omul este constituit din trup și suflet. Și aceste două elemente ale firii omului își încep împreună existența la concepția lui. Cu alte cuvinte, sufletul omului nu preexistă, nici nu apare într-un alt stadiu al sarcinii, ci coexistă împreună cu trupul din primul moment al concepției. Firește, sufletul omului este deplin din prima clipă a concepției, independent de progresul dezvoltării trupești a embrionului. În mod simplu, lucrările sufletului se manifestă în funcție de gradul dezvoltării trupești a embrionului. Sufletul este cel ce conține trupul, se află în tot trupul și îl face viu, fără să fie el cuprins de către trup. Din contră, el cuprinde trupul și el este cel ce are starea de după chipul lui Dumnezeu.

În consecință, embrionul nu este vreun mădular – organ al mamei, vreo *posesie* biologică care îi aparține și căreia poate să-i facă orice dorește. El este un om deplin care, datorită condițiilor speciale, este găzduit *temporar* în pântecele ei.

Din învățătura de mai sus a Bisericii noastre rezultă că fiecare intervenție aducătoare de moarte ovulelor fecundate, chiar dacă este vorba despre fecundare exosomatică[25], este condamnată ca ucidere din premeditare. Același lucru este valabil atât pentru intervenția experimentală față de ovulele fecundate, cât și pentru menținerea sau distrugerea embrionilor congelați. Din cele de mai sus se

23 Adică legăturile trupești (n. trad.).

24 Sau V-VI Ecumenic, pentru că a completat, prin canoanele edictate, Sinoadele Ecumenice al V-lea (Constantinopol, 553) și al VI-lea (Constantinopol, 680-681), sau Sinodul Trulan, deoarece a fost ținut în Sala Trullo sau boltită din Constantinopol, în 692. La acest Sinod au fost ratificate 102 canoane, iar canonul 91 prevede următoarele: *Pe cele care dau doctorii lepădătoare de făt (provocatoare de avort) și pe cele care primesc otrăvuri pierzătoare (omorâtoare) de prunci le supunem pedepsei ucigașului* (n. trad.).

25 Altfel spus, în afara trupului viitoarei mame (n. trad.).

înțelege de la sine că este condamnată fecundarea exosomatică[26] și din cauza uciderilor inevitabile ale ovulelor fecundate nedorite.

13. De ce sinuciderea este un păcat de moarte?

Sinuciderea este înțeleasă ca sfârșitul voit al vieții, din cauza disperării (deznădejdii) care vine dintr-o nereușită reală sau aparentă. Ea reprezintă cea mai extremă mișcare egoistă, fără urmă de credință în Dumnezeu și fără niciun semn de iubire față de aproapele. Adică, ea este o faptă extrem de egoistă.

În consecință, condamnarea sinuciderii de către Biserică este de la sine înțeleasă. Desigur, din cauza caracterului ei extrem, ea este și singurul păcat de moarte ireconciliabil. Și acest lucru deoarece omul, în cadrul Bisericii, poate nu doar să se curețe de celelalte păcate de moarte, prin pocăință, ci și să se înalțe pe culmea sfințeniei. Însă, această stare este imposibilă de realizat pentru credinciosul care se sinucide, din cauza faptului că ea (sinuciderea) este ultima lui faptă voită în prezenta viață. Ea, [adică sinuciderea,] reprezintă o faptă care Îl neagă, practic, pe Dumnezeu, ca singurul Domn al vieții și al morții. Deopotrivă, ea contestă prin faptă iubirea și pronia lui Dumnezeu pentru fiecare om.

14. Care sunt motivele care conduc cuplurile contemporane la dizolvarea familiei?

Motivele care conduc cuplurile contemporane la dizolvarea familiei sunt multe. Însă, cele mai importante, din punct de vedere axiologic, sunt următoarele: în principiu, cauza primară se găsește în neconștientizarea și netrăirea căsătoriei ca taină a iubirii, care constă în taina unirii dintre Hristos și Biserică. Cuplul și familia [formată] reprezintă, în continuare, după Sfântul Ioan Gură de Aur, chipul unirii dintre Hristos și Biserică.

De aceea, iubirea soților[27], în cadrul Bisericii, poate și trebuie să depășească nivelul trupesc și sufletesc de unire și să se ridice la nivelul duhovnicesc de unitate. Acest lucru, însă, presupune un efort duhovnicesc și o viață tainică[28]. Cuplurile contemporane ignoră, de regulă, scopul căsătoriei în interiorul Bisericii. Cu alte cuvinte, ele neglijează că scopul căsătoriei este să devină [cei doi, bărbatul și femeia], în mod duhovnicesc, unul[29]. Și

26 Adică fecundarea sau fertilizarea in vitro, de unde și prescurtarea FIV (n. trad.).

27 Prin cei doi soți ai cuplului sunt înțeleși, conform *Sfintei Tradiții* a Bisericii și practicii ei liturgice, un bărbat și o femeie (n. trad.).

28 Nu în sensul de tăinuită, secretă, ci dusă în și prin Sfintele Taine ale Bisericii, adică prin participarea activă la ele (n. trad.).

29 Adică un singur trup, după cuvântul Mântuitorului Hristos (*Marcu* X, 6-9: *Dar la începutul făpturii, bărbat și femeie i-a făcut Dumnezeu. De aceea, va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va alipi de femeia sa. Și vor fi amân-*

această stare se realizează doar atunci când se vor curăți de patimile dezbinătoare ale unității lor și va fi activat harul dezactivat al Sfântului Duh, pe care l-au primit la Sfânta Taină a Mirungerii.

Cuplurile contemporane nu au fost informate, cu atenție, că un câmp de lupte ale virtuții este căsătoria. De aceea și nici nu au fost ele pregătite în mod corespunzător pentru dificultățile și încercările îngăduite de către Dumnezeu, împreună cu harul Său, pentru asceza cuplului în străduință, rugăciune, smerenie, supunere reciprocă și, mai ales, răbdare, care răbdare are de la început legătură cu fidelitatea conjugală și iubirea stăruitoare. În felul acesta, așa cum ușor se înțelege, au fost neglijate smerita oferire reciprocă a slujirii, înțelegerea mutuală, dăruirea de sine și jertfa, astfel că a dominat duhul lumesc justițiar, cu drepturile cuplului revendicate în mod reciproc.

au fost neglijate smerita oferire reciprocă a slujirii, înțelegerea mutuală, dăruirea de sine și jertfa, astfel că a dominat duhul lumesc justițiar, cu drepturile cuplului revendicate în mod reciproc.

Același duh a condus la antagonisme reciproce și revendicări nivelatoare. De la sine înțeles, atunci, iubirea conjugală a fost limitată la satisfacerea biologicului și s-a sfârșit în interesul reciproc și distrugător al unității [cuplului]. Din acest motiv, atât iubirea, cât și supunerea mutuală au fost desprinse de trăirea lor, [adică a soților], ca obligație duhovnicească nelichidabilă între ei.

În fine, lipsa de încredere în Dumnezeu, țintirea de scopuri egoiste, dorința pentru bunăstarea lumească, duhul de consum, puse în legătură cu aviditatea și ritmul neliniștit al vieții, compun atmosfera ambiantă care favorizează destrămarea familiei contemporane, când ea nu deține anticorpii duhovnicești pe care doar Biserica îi dă, în mod tainic, membrilor ei.

Traducere din limba greacă și note de Conf. Univ. Dr. Ion Marian Croitoru

doi un trup; așa că nu mai sunt doi, ci un trup. Deci, ceea ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu mai despartă), cu o singură simțire și trăire, rămânând, în același timp, două persoane distincte. Așadar, nu se pune problema anihilării personalității cuiva, ci a transformării permanente a unuia către iubirea celuilalt, care, la rândul său, se transformă și el pe sine spre a primi iubirea din partea soțului sau a soției, altfel spus, este vorba despre transformarea reciprocă venită atât din partea bărbatului, cât și din partea femeii, care împreună formează familia respectivă (n. trad.).